

А. М. Корягіна,
кандидат юридичних наук

ВІДОБРАЖЕННЯ ВЗАЄМВІДНОСИН ПОТЕРПІЛОГО ТА ЗЛОЧИНЦЯ В ЗАГАЛЬНІЙ ЧАСТИНІ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, 02156, Київ, Україна
E-mail: anzgela11@gmail.com

Мета: у статті розкривається питання закріплення ознак взаємовідносин між потерпілим та суб'єктом злочину. Аналізуються норми Загальної частини Закону про кримінальну відповідальність. **Методи дослідження:** аналіз взаємовідносин потерпілого та суб'єкта злочину, проведений на підставі загальнотеоретичних положень науки кримінології, психології та кримінального права, розроблених провідними вітчизняними та зарубіжними науковцями. **Результати:** визначається значення фіксації ознак наявності зв'язку між потерпілим та суб'єктом злочину. **Обговорення:** здійснюється аналіз Загальної частини Кримінального кодексу України щодо фіксації в його нормах ознак зв'язку між потерпілим та суб'єктом злочину.

Ключові слова: потерпілий від злочину; взаємовідносини потерпілого та суб'єкту злочину; зв'язок потерпілого та суб'єкта злочину; мотив злочину.

Постановка проблеми та її актуальність.

Аналізуючи Кримінальний кодекс України, ми бачимо, що потерпілий включений не до всіх складів злочинів, у яких заподіюється шкода особі, а лише тоді, коли виникає потреба звузити коло потерпілих [1, с. 22]. Але на практиці часто виникають проблеми як під час кваліфікації, так і під час призначення покарання винним особам, за злочин, вчинення якого стало можливим унаслідок неправомірної поведінки потерпілого.

З метою запобігання помилкам при кваліфікації Н.Ф. Кузнецова рекомендує всебічно аналізувати реальну поведінку потерпілих, що необхідно для з'ясування ефективності кримінально-правових засобів у боротьбі з їх антигромадською поведінкою, а також покарання з точки зору суворого дотримання принципу індивідуальної вини потерпілого та для вдосконалення чинного законодавства [2, с. 45-46].

Аналіз досліджень і публікацій. Кримінально-правові аспекти взаємовідносин потерпілого та суб'єкта злочину дотепер у кримінальному праві досліджувались недостатньо, насамперед тому, що вони виходять за рамки предме-

та кримінального права. Частково ці питання в межах дослідження особи потерпілого та протиправної поведінки потерпілої від злочину особи розглядалися у роботах П.С. Дагеля, О.О. Житного, М.О. Карабут, Н.Ф. Кузнецової, В.С. Мінської, Г.П. Новосьолова, Т.І. Присяжнюк, А.І. Рагога, Е.Л. Сидоренко, М.В. Сенаторова, Г.О. Усатого, І.А. Фаргієва та інших.

Метою статті є проаналізувати норми Загальної частини КК України щодо фіксації в них ознак стосунків між потерпілим та суб'єктом злочину.

Виклад основного матеріалу. У Загальній частині КК України взаємовідносини суб'єкта злочину та потерпілого знайшли своє відображення: 1) у нормах про обставини, що виключають злочинність діяння (розділ VIII); 2) у нормах про звільнення від кримінальної відповідальності (розділ IX); 3) у нормах про призначення покарання (розділ XI).

У теорії кримінального права під обставинами, що виключають злочинність діяння, прийнято розуміти передбачені КК України, а також іншими нормативно-правовими актами зовнішньо схожі зі злочинном, але суспільнокорисні

(соціальноприйнятні) та правомірні вчинки, що виключають підстави кримінальної відповідальності за шкоду, заподіяну об'єктам кримінально-правової охорони [3, с. 104].

До таких обставин, що враховують взаємовідносини між злочинцем та потерпілим, відносяться: необхідна оборона (ст. 36 КК України), уявна оборона (ст. 37 КК України), затримання особи, що вчинила злочин (ст. 38 КК України), фізичний або психічний примус (ст. 40 КК України). Відповідно до ч. 1 ст. 36 КК України, необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом спричинення тому, хто посягає шкоди, необхідної та достатньої у даній обстановці для негайного попередження або припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони. У цій нормі законодавець санкціонує дозвіл заподіювати шкоду особі, яка здійснює протиправне посягання, захищаючи своє життя і здоров'я від нападника.

Частина 3 ст. 36 КК України говорить, що перевищенням меж необхідної оборони є *умисне* заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту. Ознака навмисного спричинення тяжкої шкоди тому, хто посягає, за вказаних обставин свідчить про можливість існування між суб'єктами неприязних стосунків. Це може бути одним із пояснень дій винного, яке розкриває сутність мотиву таких дій. Внаслідок свого негативного ставлення до особи, яка посягає, людина використовує можливість завдати йому шкоду більшу, ніж необхідна для самозахисту. Цей факт законодавець урахував у КК України і закріпив відповідальність за умисне убивство при перевищенні меж необхідної оборони (ст. 118 КК України) та за умисне спричинення тяжких тілесних ушкоджень при перевищенні меж необхідної оборони (ст. 124 КК України).

Згідно зі ст. 37 КК України уявною обороною визнаються дії, пов'язані із заподіянням шкоди за таких обставин, коли реального суспі-

льно небезпечного посягання не було, і особа, неправильно оцінюючи дії потерпілого, лише помилково допускала наявність такого посягання. Тобто з наведеного визначення видно, що реального посягання на безпеку особи не існує, але особа дії потерпілого сприймає як замах, що дає нам право припустити, що попередня поведінка потерпілого надала винному підстави очікувати від нього реалізації таких дій чи загрози. Це можливо в тому числі у випадку, коли винний до даної конкретної ситуації вже був знайомий з потерпілим.

Згідно зі ст. 38 КК України, не визнаються злочинними дії потерпілого та інших осіб безпосередньо після вчинення замаху, направлені на затримання особи, яка вчинила злочин, і доставляння її у відповідні органи влади, якщо при цьому не було допущено перевищення заходів, необхідних для затримання такої особи. У даній нормі законодавець робить пряму вказівку на те, що таке затримання може здійснюватись безпосередньо потерпілим. За даними Ю.В. Бауліна, у 32,5 % випадків затримання злочинця здійснюється саме потерпілим [4, с. 48]. Метою такого затримання є доставляння особи, яка вчинила злочин, у відповідні органи влади. Якщо затримання було здійснено, наприклад, з метою помсти, то воно не є правомірним і особа, яка його здійснила, підлягає відповідальності. Бажання помститися виникає у людей в разі конфліктних, неприязних стосунків між ними. Тому спричинення шкоди при затриманні злочинця з метою помститися йому є кримінально караним діянням.

Із ст. 40 КК України випливає, що особа звільняється від кримінальної відповідальності у разі, якщо вона своїми діями або бездіяльністю спричинила шкоду охоронюваним інтересам під безпосереднім впливом фізичного примусу, внаслідок якого особа не могла керувати своїми діями. У ч. 2 ст. 40 КК України мовиться й про вирішення питання щодо відповідальності за шкоду, спричинену під тиском психічного примусу. Під психічним примусом розуміють вплив на психіку людини з метою змусити її всупереч її волі вчинити певні протиправні дії. До форм психічного примусу відносять: застосування або погрозу застосуванням насильства стосовно рі-

дних, близьких та інших людей, доля котрих важлива для особи, від якої вимагають певних дій або бездіяльності; погроза розголошенням відомостей, котрі особа бажає зберегти у таємниці, тощо. Такі види психічного примусу свідчать про те, що особа, яка примушує суб'єкта до злочинних дій, має інформацію про його оточення та його ставлення до членів свого оточення або володіє певними даними про особу, які остання бажала б залишити в таємниці. Можливо, винний умисно збирав таку інформацію про суб'єкта з метою її подальшого злочинного використання. Однак він може володіти такою інформацією саме тому, що був раніше знайомий з потерпілим.

Згідно з ч. 3 ст. 41 КК України, не підлягає кримінальній відповідальності особа, котра відмовилася виконувати явно злочинний наказ або розпорядження. З тексту закону випливає, що між суб'єктами – тим, хто віддав наказ, і тим, хто повинен був цей наказ виконувати, – існує певний соціальний, а саме службовий зв'язок, згідно з яким один має виконувати накази іншого. Наведені приклади дозволяють нам зробити припущення про можливість існування взаємовідносин між суб'єктами, окрім прямої вказівки на закріпленій в окремих нормах вид зв'язку між ними. Існуючий між суб'єктами зв'язок створює умови або надає можливість здійснювати певний тиск на особу, завдяки чому настають кримінально-правові факти, окреслені у названих нормах КК України.

Певним чином взаємовідносини жертви та злочинця знайшли своє відображення у нормах розділу IX КК України «Звільнення від кримінальної відповідальності».

Звільнення від кримінальної відповідальності означає відмову держави в особі спеціально уповноважених органів від подальшого кримінального переслідування винної у вчиненні злочину особи [5, с.79].

Так, ст. 45 КК України «Дійове каяття» та ст. 46 КК України «Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим» характеризують посткримінальну поведінку суб'єкта злочину, яка обов'язково має бути позитивною стосовно потерпілої особи та проявлятися у щирому каятті,

активному сприянні розкриттю злочину, повному відшкодуванні спричиненої шкоди або усуненні спричиненої шкоди. Звичайно, не обов'язково, щоб потерпілий і суб'єкт злочину були знайомі до злочинного діяння, але така можливість не виключається, особливо коли йдеться про їх примирення. Позитивна посткримінальна поведінка сприяє поновленню зруйнованих стосунків.

У науковій літературі, на жаль, зустрічається критика таких заохочувальних норм, на підставі яких кримінальні справи можуть припинятися. Так, В.В. Сверчков відзначає, що застосування підстав звільнення від кримінальної відповідальності не здатне безпосередньо ані знизити рівень рецидивної злочинності, ані перешкодити його підвищенню. У кримінології рецидив злочинної поведінки серед осіб, звільнених від кримінальної відповідальності, навпаки, представляє особливу проблему [6, с. 57].

На наш погляд, заохочувальні норми необхідні в справі попередження злочинів. Як слушно зазначає Ю.В. Голік, розкриваючи зміст поняття однієї із заохочувальних норм – примирення з потерпілим, «цей інститут виявився затребуваним практикою, він відповідає загальносвітовим тенденціям розвитку кримінальної юстиції, але потребує вдосконалення, щоб адекватніше відображати потреби сьогодення» [7, с. 20].

Наступною нормою, яку необхідно розглянути, досліджуючи «злочини взаємовідносин», є ст. 46 КК України, котра закріпила відомий зарубіжному законодавству інститут медіації як альтернативний спосіб урегулювання кримінально-правових конфліктів, в основу якого покладено посередництво у примиренні сторін [8, с. 127]. Згідно зі змістом вказаної норми, особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона примирилася з потерпілим та відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду.

Однак у науково-практичному коментарі до Кримінального кодексу ми зустрічаємо іншу позицію, коли під примиренням розуміють добровільну відмову потерпілого від поданої ним

заяви про притягнення до кримінальної відповідальності особи, яка вчинила злочин (у разі, коли справу ще не порушено), або прохання закрити вже порушену щодо винного кримінальну справу [8, с. 129]. Наведене тлумачення примирення викликає певні сумніви, оскільки термін «примирення» має не лише юридичне, а й певне психологічне навантаження (зміст). Подання заяви про припинення справи та здійснення певних процесуальних дій ще не свідчить про факт примирення потерпілого та злочинця. Цей факт навіть не доводить, що винний компенсував спричинену шкоду. Тому, на нашу думку, необхідно виокремлювати поняття «примирення» у кримінально-процесуальному значенні, оскільки для кримінального процесу має значення лише юридичний факт – подання заяви потерпілим; і в кримінологічному значенні, оскільки для кримінології важливим є профілактичний аспект. Існуюче розуміння «примирення», на нашу думку, лише буде сприяти зростанню корупційних можливостей у правоохоронних органах. Оскільки непоодинокі випадки, коли співробітник міліції пропонує винному «залагодити справу» за певну суму грошей, а потім, переконавши потерпілого відмовитись від своєї заяви, відмовляє у порушенні кримінальної справи. Тому, зважаючи на те, що вітчизняний законодавець у сучасному кримінальному праві все більш активно використовує компромісні норми, а саме, в даному випадку, примирення винного з потерпілим, задля уникнення по-дібних негативних наслідків необхідно чітко прописати поняття «примирення», яке є матеріально-правовим і має превентивне значення, а не лише відображає процесуальні дії.

Якщо звернутись до полеміки вітчизняних та зарубіжних науковців з приводу визначення «примирення винного з потерпілим», то ми побачимо, що позиції авторів вкрай суперечливі.

Так, Г.М. Якобашвілі трактує визначення «примирення винного з потерпілим» аналогічно наведеному вище тлумаченню, яке міститься у коментарі до ст. 46 КК України. Під примиренням він розуміє «заяву потерпілого про відмову від раніше поданої заяви про притягнення особи, яка вчинила злочин, до кримінальної

відповідальності або його волевиявлення про закриття кримінальної справи стосовно обвинуваченого у зв'язку з досягненням з ним погодження та миру» [9, с. 12].

Схожої позиції дотримується й Н.Д. Сухарева, котра пропонує розглядати примирення як «акт обоюдної добровільної поведінки потерпілого та особи, котра вчинила злочин, внаслідок якого досягається юридично значуще погодження. Примирення – це юридичний акт, що має правоприпинюючий характер» [10, с. 160].

Так, ми бачимо, що автори зводять факт примирення до здійснення певних процесуальних дій, що навряд чи буде сприяти профілактиці повторної злочинної поведінки. На нашу думку, примирення, перш за все, необхідно розглядати як сукупність поведінки потерпілого і злочинця з усіма її суб'єктивними та об'єктивними складовими. З боку винного це мають бути усвідомлення спричиненої шкоди та негативності свого діяння; щире каяття. Об'єктивні елементи – це відшкодування спричинених збитків; залагодження спричиненої моральної шкоди та інше. З боку потерпілого суб'єктивною складовою є пробащення винного. А об'єктивна – написання заяви з проханням не притягувати винного до кримінальної відповідальності.

Таким чином, ми пропонуємо таке кримінологічне визначення поняття «примирення»: *під примиренням слід розуміти позитивну посткримінальну поведінку суб'єктів кримінального конфлікту, яка полягає в усвідомленні злочинності скоєного діяння та його наслідків і щирому каятті з боку винного, що проявляється у відшкодуванні спричинених збитків і залагодженні завданої шкоди, його пробащенні з боку потерпілого і клопотанні про звільнення винного від кримінальної відповідальності.*

З приводу відображення взаємовідносин потерпілого та суб'єкта злочину у нормах про призначення покарання (розділ XI Загальної частини КК України) хотілося б зазначити таке: обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання – це об'єктивні та суб'єктивні чинники, що стосуються особи винного та вчиненого ним злочину, які хоча й не впливають на кваліфіка-

цію, проте зменшують чи підвищують суспільну небезпечність злочинного діяння і (або) злочинця, тим самим впливаючи на суворість вироку [10, с. 128].

Відповідно до п. 7 ст. 66 КК України, при призначенні покарання обставиною, яка його пом'якшує і свідчить про взаємовідносини винного з потерпілим, є вчинення злочину під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного неправомірними або аморальними діями потерпілого. Під сильним душевним хвилюванням розуміють раптовий емоційний процес, викликаний поведінкою потерпілого, що протікає швидко і бурхливо та певною мірою знижує здатність особи усвідомлювати свої дії і керувати ними [8, с. 274]. Саме характер насильства може вказувати на існування взаємовідносин між потерпілим та злочинцем. Наприклад, такий вид насильства, як систематичне знущання, що має багаторазовий характер, свідчить про те, що злочинець та потерпілий постійно або періодично спілкувались, а спілкування є однією зі складових взаємовідносин.

Стаття 67 КК України містить перелік обставин, що обтяжують покарання. Так, на нашу думку, у п. 4 ч. 1 (вчинення злочину у зв'язку з виконанням потерпілим службового або суспільного обов'язку), п. 6 (вчинення злочину стосовно малолітнього, особи похилого віку або особи, яка знаходиться у безпорадному стані), п. 7 (вчинення злочину стосовно жінки, яка завідомо для винного знаходиться в стані вагітності), п. 8 (вчинення злочину стосовно особи, що знаходиться у матеріальній, службовій або в іншій залежності від винного), містяться такі обставини, котрі з великою імовірністю можуть вказувати на наявність стосунків між потерпілим та суб'єктом злочину. Особливо це стосується п. 7 та 8, які прямо вказують на наявність службового, сімейного або іншого зв'язку між суб'єктами.

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що ознаки взаємовідносин потерпілого та суб'єкта злочину, хоча і опосередковані, але містяться в нормах Загальної частини КК України.

Окремі аспекти взаємовідносин потерпілого та суб'єкта злочину мають кримінально-правове

значення. Так, у Загальній частині КК України вони знайшли своє відображення: 1) у нормах про обставини, що виключають злочинність діяння (насамперед, це стосується необхідної оборони, уявної оборони, затримання особи, що вчинила злочин, фізичного або психічного примусу); 2) у нормах про звільнення від кримінальної відповідальності (інститути дійового каюття, примирення винного з потерпілим); 3) у нормах про призначення покарання (обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання).

Література

1. Дагель П.С. Неосторожность. Уголовно-правовые и криминологические проблемы / Дагель П.С. – М.: Юридическая литература, 1977. – 144 с.
2. Кузнецова Н.Ф. Проблемы изучения эффективности уголовно-правовых норм и институтов. – В книге: «Эффективность применения уголовного закона» / Кузнецова Н.Ф. – М.: Юридическая литература, 1973. С. 45-46.
3. Шульга А.М. Кримінальне право України: основні питання та відповіді / Шульга А.М., Павликівський В.І. – Х.: ПП «Берека-Нова», 2006. – 304 с.
4. Баулін Ю.В. Право граждан на задержание преступника / Баулін Ю.В. – Х.: Вища школа, изд-во при Харьк. ун-те, 1986. – 157 с.
5. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності: монографія / Баулін Ю.В. – К.: Атіка, 2004. – 296 с.
6. Сверчков В.В. Пределы допустимого компромисса в институте освобождения от уголовной ответственности / Сверчков В.В. // Уголовное право. 2003. – № 3. – С. 57 – 58.
7. Голик Ю.В. Институт примирения с потерпевшим нуждается в совершенствовании / Голик Ю.В. // Уголовное право. 2003. – № 3. – С. 20 – 21.
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 5-те., переробл. та доповн. / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Юридична думка, 2008. – 1216 с.
9. Якобашвили Г.М. Освобождение от уголовной ответственности в связи с примирением с потерпевшим: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и крими-

нология; уголовно-исполнительное право» / Якобашвили Г.М. – М., 2001. – 24 с.

10. Сухарева Н.Д. Общеуголовное освобождение от ответственности в российском уголовном праве / Сухарева Н.Д. – М.: Илекса, 2005. – 264 с.

References

1. Dagal' P.S. (1977), Neostorozhnost'. Ugolovno-pravovyye i kriminologicheskiye problemy [Carelessness Criminal law and criminological problems], Yuridicheskaya literatura, Moscow, Russia (in Russian).

2. Kuznetsova N.F. (1973), Problemy izucheniya effektivnosti ugolovno-pravovykh norm i institutov. – V knige: «Effektivnost' primeneniya ugolovnogo zakona» [Problems of studying the effectiveness of criminal law and institutions. - In the book: «The effectiveness of the application of criminal law»], Yuridicheskaya literatura, Moscow, Russia, (in Russian).

3. Shul'ga A.M., Pavlikivs'kiy V.Í. (2006), Krimínal'ne pravo Ukraini: osnovní pitannya ta vídpovídi [Criminal law of Ukraine: the main food and services], «Bereka-Nova», Kharkov, Ukraine, (in Ukrainian).

4. Baulin Yu.V. (1986), Pravo grazhdan na zaderzhaniye prestupnika [The right of citizens to detain a criminal], Vishcha shkola, izd-vo pri Khar'k. un-te, Kharkov, Ukraine, (in Ukrainian).

5. Baulin Yu.V. Zvíl'ennyya víd krimínal'noi vídpovídal'nosti: monografiya, [Zvílennyya víd kriminalnoi vidpovidalnosti: monographs], Atika, Kyiv, Ukraine, (in Ukrainian).

6. Sverchkov V.V. (2003), Predely dopustimogo kompromissa v institute osvobozhdeniya ot ugolovnoy otvetstvennosti [The limits of acceptable compromise in the institute of exemption from criminal liability], Ugolovnoye pravo.

7. Golik Yu.V. (2003), Institut primireniya s poterpevshim nuzhdayetsya v sovershenstvovanii [The Institute of Reconciliation with the Victory needs to be improved], Ugolovnoye pravo.

8. Mel'nik M.I. Khavronyuk M.I. (2008), Naukovo-praktichniy komentar Krimínal'nogo kodeksu Ukraini, Yuridichna dumka, Kyiv, Ukraine, (in Ukrainian).

9. Yakobashvili G.M. (2001), Osvobozhdeniye ot ugolovnoy otvetstvennosti v svyati s primireniyem s poterpevshim: avtoref. dis. ... kand. yurid. nauk. «Ugolovnoye pravo i kriminologíya; ugolovno-ispolnitel'noye pravo», Moscow, Russia, (in Russian).

10. Sukhareva N.D. (2005), Obshcheugolovnoye osvobozhdeniye ot otvetstvennosti v rossiyskom ugolovnom prave [General criminal exemption from liability in Russian criminal law], Ilekxa, Russia (in Russian).

**REPRESENTATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE VICTIM AND THE OFFENDER
IN THE GENERAL PART OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE**

Kyiv National University of Trade and Economics
Kioto Str., 19, 02156, Kyiv, Ukraine
E-mail: anzgela11@gmail.com

Purpose: the article reveals the issue of consolidating the characteristics of the relationship between the victim and the subject of the crime. The norms of the General Part of the Criminal Law are analyzed. **Methods:** analysis of the relationship between the victim and the subject of the crime, conducted on the basis of the general theoretical provisions of the science of criminology, psychology and criminal law, developed by leading domestic and foreign scientists. **Results:** determine the significance of fixing the signs of the relationship between the victim and the subject of the crime. **Discussion:** the analysis of the General Part of the Criminal Code of Ukraine concerning the fixing of the characteristics of the connection between the victim and the subject of the crime in its norms is underway.

This article is devoted to the analysis of the General Part of the Criminal Code of Ukraine regarding the establishment of the norms of the relationship between the victim and the subject of the crime.

As you know, the crime is the basis of criminal liability. Signs of the crime, including the characteristics that characterize the victim, if they are included in the composition, determine the conditions and limits of criminal and punitive.

Analyzing the Criminal Code of Ukraine, we see that the victim does not include all the components of crimes that cause harm to a person, but only when there is a need to narrow the range of victims. But in practice, there are often problems both during qualification and when sentencing guilty persons for a crime committed as a result of unlawful behavior of the victim, for example, when deliberate causing bodily injuries occurred during a joint fight. In our opinion, these errors arise because insufficiently thoroughly analyzed the mechanism of such a crime.

In order to prevent mistakes in qualification, it is necessary to comprehensively analyze the actual behavior of the victims, which is necessary to find out the effectiveness of criminal law in combating their anti-social behavior, as well as punishment in terms of strict compliance with the principle of individual victim guilty and to improve the current legislation. In order to investigate the place and functions of the relationship between the victim and the offender in criminal law, we have analyzed the norms of the General and Special Parts of the Criminal Code of Ukraine, which allows certain parts of the rules of the Special Part to be divided into those which prescribe the signs of "crimes of relationships" and those that imply responsibility for acts, which may be «crimes of intercourse».

Certain aspects of the relationship between the victim and the subject of a crime have a criminal significance. Thus, in the General Part of the Criminal Code of Ukraine, they were reflected: 1) in the rules on the circumstances excluding the crime of the act (first of all, it concerns the necessary defense, imaginary defense, the detention of a person who committed a crime, physical or mental coercion); 2) in the rules on release from criminal responsibility (institutions of effective repentance, reconciliation of the guilty party with the victim); 3) in the rules on the imposition of punishment (circumstances that mitigate and aggravate the punishment).

Keywords: victim of crime; the relationship between the victim and the subject of the crime; connection between the victim and the subject of the crime; the motive of the crime.